

Projekt Odrpti podatki
Arhiv družboslovnih podatkov

VZPOSTAVLJANJE NACIONALNEGA OKOLJA ODRPTEGA DOSTOPA DO PODATKOV IZ JAVNO FINANCIRANIH RAZISKAV

Priporočila udeležencev delavnice *Problemi in rešitve na področju podatkovnih storitev v Sloveniji*, Fakulteta za družbene vede, 5. 12. 2012

Izhodišča

Odrpti raziskovalni podatki omogočajo odprto znanost, spodbujajo raznolikost analiz, hipotez in podatkov ter meddisciplinarno raziskovanje, omogočajo boljši izkoristek javnega financiranja raziskovalne dejavnosti in spodbujajo poslovno izrabo rezultatov raziskav. S povezovanjem odprtih podatkov raziskav in odprtih objav nastanejo obogatene objave.

Odrpto dostopnost podatkov raziskav priporočata Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj (OECD) ter Evropska komisija. Po besedah Neelie Kroes, evropske komisarke za Digitalno agendo, je deljenje podatkov raziskav in možnost njihove ponovne uporabe bistvenega pomena za razvoj znanosti.

Odrpti dostop do podatkov raziskav je del nacionalnega okolja odprtega dostopa do rezultatov javno financiranih raziskav, katerega pričakovana zasnova v državah članicah EU je opisana v dokumentu *Priporočila Komisije z dne 17. julija 2012 o dostopu do znanstvenih informacij in njihovem arhiviranju* (2012/417/EU).

Ugotovitve

Udeleženci delavnice glede stanja odprtih podatkov v Sloveniji podpirajo zgornja izhodišča in pozivajo k izpolnjevanju vseh obveznosti, ki iz njih sledijo. Pri tem ugotavljajo, da:

- Raziskovalci večinoma slabo poznajo prednosti in koristi odprtih podatkov, raven njihove seznanjenosti je odvisna od znanstvenega področja, na katerem delujejo. Zadržki raziskovalcev glede odprtega objavljanja podatkov raziskav se nanašajo v prvi vrsti na vprašanje varovanja intelektualne lastnine in varovanja osebnih podatkov, oviro pa predstavljata tudi odsotnost kulture deljenja podatkov in nestimulativen sistem vrednotenja znanstvenih dosežkov.

- Slovenski financerji raziskav in raziskovalne organizacije še nimajo izdelanih politik odprtih podatkov, ali pa te niso dovolj jasno artikulirane glede določanja obvez in spodbud zagotavljanja odprtega dostopa, celovitejša nacionalna infrastruktura odprtih podatkov še ni zgrajena.
- Dejavnosti promocije, podpore in svetovanja glede zagotavljanja odprto dostopnih podatkov, razen redkih izjem (kot so npr. pojasnila in novice na nacionalnem informacijskem portalu openaccess.si), na državni ravni še niso razvite.

Zato priporočajo:

- Slovenski financerji raziskav in raziskovalne organizacije morajo v skladu s priporočili OECD ter Evropske komisije opredeliti politike odprtih raziskovalnih podatkov, ki bodo, ob upoštevanju pravnih in etičnih obveznosti, zagotovile za najširši krog dostopne in uporabne podatke javno financiranih raziskav.
- Politike morajo zagotoviti ustrezno motivacijo in nagrado za ustvarjalce podatkov na osnovi njihovega prispevka pri pripravi raziskovalnih podatkov, skladno z zahtevami pooblaščenih področnih podatkovnih centrov (obveznost oddaje načrtov ravnanja s podatki, plačilo dodatnega dela pri pripravi podatkov za shranjevanje in dostop, vrednotenje prispevka raziskovalnih podatkov v osebnih bibliografijah).
- Potrebno je nadaljevati z izgradnjo nacionalne infrastrukture odprtih podatkov, vključno z vzpostavitvijo nacionalnega portala/agregatorja in področnih podatkovnih centrov ter mehanizmov za zajemanje metapodatkov iz mednarodne podatkovne infrastrukture (uvedba sistema trajnih identifikatorjev, etična obveznost citiranja, sledenje drugi rabi podatkov), in zagotoviti članstvo države v evropski podatkovni raziskovalni infrastrukturi (zlasti CESSDA, CLARIN in DARIAH, ki so že vključene v nacionalni Načrt razvoja raziskovalnih infrastruktur 2011-2020). Zagotovljena mora obstojna infrastruktura za trajno digitalno skrbništvo in hranjenje odprto dostopnih podatkov raziskav.
- Oblikovati je potrebno kriterije za delovanje področnih in integriranih podatkovnih storitev, zagotoviti razvoj in svetovanje pri vzpostavljanju novih storitev ter preverjati skladnost delovanja podatkovnih storitev z merili/kriteriji. Zlasti je pomembno na nacionalnem nivoju usklajeno razvijati storitve vrednotenja raziskovalnih podatkov, in sicer kot dejavnost pooblaščenih področnih podatkovnih centrov, ter koordinirano razvijati nacionalno povezane storitve digitalne hrambe.
- Pomoč raziskovalcem pri pripravi načrtov ravnanja s podatki raziskave lahko v času prijave projekta nudijo ustrezno usposobljeni knjižničarji raziskovalnih organizacij. Skupaj z ustvarjalci podatkov lahko sodelujejo pri izvajanju priprave podatkov, nudijo pomoč in posredujejo pri storitvah shranjevanja, priprave metapodatkov in promocije ter svetovanja pri drugi rabi. V sodelovanju z Osrednjimi specializiranimi informacijskimi centri (OSIC) in na podlagi sprejema podatkov raziskav v pooblaščenih podatkovnih centrih knjižničarji poskrbijo za evidentiranje podatkovne objave v bibliografskem informacijskem sistemu.

Seznam udeležencev delavnice *Problemi in rešitve na področju podatkovnih storitev v Sloveniji*

Zap. št.	Ime in priimek, kontaktni podatki
1	Ambrožič Melita, Narodna in univerzitetna knjižnica, melita.ambrozic@nuk.uni-lj.si
2	Bezjak Sonja, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede, Arhiv družboslovnih podatkov, sonja.bezjak@fdv.uni-lj.si
3	Černač Barbara, NIB in BF, Oddelek za biologijo, knjižnica, barbara.cernac@nib.si
4	Frelj Martina, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za geografijo, knjižnica, martina.frelj@ff.uni-lj.si
5	Hajtnik Tatjana, Arhiv Republike Slovenije, tatjana.hajtnik@gov.si
6	Hudelja Mihaela, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo, knjižnica, mihaela.hudelja@ff.uni-lj.si
7	Intihar Ferjan Jana, Moderna galerija, jana.ferjan@mg-lj.si
8	Jug Janez, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede, Osrednja družboslovna knjižnica Jožeta Goričarja, janez.jug@fdv.uni-lj.si
9	Kanič Ivan, Ekonomska fakulteta, Centralna ekonomska knjižnica, ivan.kanic@ef.uni-lj.si
10	Kavčič-Čolić Alenka, Narodna in univerzitetna knjižnica, alenka.kavcic@nuk.uni-lj.si
11	Kotar Mirjam, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede, Osrednja družboslovna knjižnica Jožeta Goričarja, mirjam.kotar@fdv.uni-lj.si
12	Kotar Mojca, Univerza v Ljubljani, Univerzitetna služba za knjižnično dejavnost, mojca.kotar@uni-lj.si
13	Kragelj Matjaž, Narodna in univerzitetna knjižnica, matjaz.kragelj@nuk.uni-lj.si
14	Krek Simon, Institut Jožef Stefan, Laboratorij za umetno inteligenco, simon.krek@guest.arnes.si
15	Krstulović Zoran, Narodna in univerzitetna knjižnica, zkrstulovic@gmail.com
16	Kunej Drago, ZRC SAZU, Glasbenonarodopisni inštitut, drago.kunej@zrc-sazu.si
17	Logar Nataša, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede, natasa.logar@fdv.uni-lj.si
18	Lužar Sanja, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede, Arhiv družboslovnih podatkov, sanja.luzar@fdv.uni-lj.si
19	Marinček Lili, Kmetijski inštitut, knjižnica, lili.marincek@kis.si
20	Mesarič Judita, Arhiv Republike Slovenije, judita.mesaric@gov.si
21	Peče Miha, ZRC SAZU, Inštitut za slovensko narodopisje, miha.pece@zrc-sazu.si
22	Rivo Ksenija, Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta, knjižnica, ksenija.rivo@pef.uni-lj.si
23	Slabe Vesna, Urbanistični inštitut Republike Slovenije, knjižnica, vesna.slabe@uirsi.si
24	Smrekar Tomaž, Statistični urad RS, tomaz.smrekar@gov.si
25	Smukavec Andreja, Statistični urad RS, andreja.smukavec@gov.si
26	Šoštar Davor, IZUM, Maribor, davor.sostaric@izum.si
27	Štebe Janez, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede, Arhiv

	družboslovnih podatkov, janez.stebe@fdv.uni-lj.si
28	Tramte Petra, Ministrstvo za izobraževanje, znanost, kulturo in šport, petra.tramte@gov.si
29	Vipavc Brvar Irena, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede, Arhiv družboslovnih podatkov, irena.vipavc@fdv.uni-lj.si
30	Zaletel Metka, IVZ, Zdravstveno podatkovni center, metka.zaletel@ivz-rs.si
31	Zidar Nataša, Statistični urad RS, natasa.zidar@gov.si